

שיעור מורנו הרא"מ פייבלזון שליט"א - פתחי עולם, יט בטבת תש"פ

האמת והשלום אהבו

מצאתי לנכון לנצל את המסגרת הזו, של שיעור תהילים, מסגרת קטנה ונעימה, כדי לשוחח בה בנושא שחשוב לדבר עליו.

הנושא הוא שיש אנשים שיש להם ביקורת מאד חריפה על מה שאנחנו עושים. בתוכם גם תלמידי חכמים גדולים מאד. יש גם כאלה שתומכים, אבל מחובתנו להתייחס ברצינות לביקורת.

ראש ישיבת חברון, הגאון רבי דוד כהן שליט"א אמר שאני אמרתי ש'עין תחת עין' נהג בימי בית ראשון כפשוטו, ולא כפי שנתבאר בחז"ל.

אינני סבור שזה נושא המחלוקת, אבל גם העניין הזה צריך כמה משפטים.

הסיפור מתחיל מיהודי משכונת נוה יעקב, שישב ושמע שיעורים שלי במשך 150 שעות (!) ואסף ציטוטים בעייתיים. [אני סבור ש-150 שעות זה הרבה מאד, והוא היה יכול להתחזק.... אבל זה מה שהוא עשה.]

הנושא של השיעור שלי היה העמדת הסמכות של הכרעת חז"ל, מתוך שיקול דעתם. הבאתי שהרמב"ם מבאר שיש דברים שחז"ל חדשו מתוך עיונם בדרשות הפסוקים ובסברא. זה דבר שמפורש ברמב"ם באופן ברור, וקשה מאד להתווכח על כך. מיסודי אמונת ישראל שהכרעת החכמים מחייבת לגמרי ומתקבלת אצלנו כפירוש גמור של התורה. הבאתי שברמב"ם כתוב ש'עין תחת עין' נהוג מסיני כמו שאנו נוהגים היום, וחקרתי האם הרמב"ם אומר את זה בתורת עיקר מעיקרי האמונה, ובלעדי זה אין להעמיד את סמכות הדברים, או כי ככה הוא היה סבור, אבל אפשר היה באופן תיאורטי להעמיד את התורה גם בלי זה. הארכת לטעון שמבחינת עיקר האמונה בתושבע"פ אין הכרח שהלכה זו או אחרת הגיעה מסיני.

אבל חשוב לומר שעיקר הויכוח הוא לא זה. כבר שנים שר' דוד מדבר נגדי, גם לפני שהוא שמע מהציטוט הזה. הויכוח הוא אחר, מהותי מאד. יש כאן שתי תפיסות שונות לגמרי בכלל התורה. יש כמובן רצף בין השיטות, אבל אחרי הכל יש כאן פער.

השאלה היא כמה מקום נותנים לאינטואיציה האישית של האדם בתורה. זו שאלה גדולה. אני רוצה להיות כנה עם עצמי וכנה עם הציבור. אינני חושב שיש תשובה חד משמעית לשאלה הזו, משום שבאמת, כשהאדם מערב את האני הפנימי שלו בתורה, יש בזה סיכון. כולנו בני אדם. לכולנו יש יצרים, נגיעות אישיות, טעויות וכו'. באופן טבעי יש פחד והפחד הוא מוצדק.

בצעירותי כשהתחלתי להכנס ללימוד מה שנקרא "מחשבה", התחלתי עם ספרי ר' דוד כהן, ועד היום אני משתמש בהם תמיד. הוא בנוי מאד חזק על כך, גם במחשבה וגם בלימוד, שכל דבר צריך ראייה. אף אחד לא יכול להתווכח עם זה שסברתנו כמש"כ בגמ', כאצבעתא בקירא לסברא. הסברות שלנו חלשות וקלושות. אפשר להניא ולהניע אותנו מכאן לשם ומשם לכאן, ואנו עושים טעויות. אני רחוק מאד

מלחשוב שאני שונה בזה משאר בני אדם. אני בעצמי חושב היום שמה שחשבתי אתמול, הוא טעות, ויודעני שמחר ג"כ אחשוב על מה שאומר היום שהוא טעות. החיים בנויים מזה שיש טעויות כל הזמן. רבנו החזו"א ניסח את זה בחריפות: "האדם כולו שגיאה". הפחד הוא מוצדק.

יותר מזה, אני חושב שחלק גדול מההצלחה של עולם התורה בנוי על כך שיצרו גבולות למחשבה של בני אדם. כאסטרטגיה חינוכית ולימודית אינני יכול לשלול את זה. אם היו שואלים אותי ומבקשים ממני לקבוע איך יראה עולם התורה, לא הייתי יודע מה לומר. ברוך השם, הקב"ה בחר באנשים אחרים להנהיג את כלל ישראל. אני שמח ומודה להשי"ת שאני פטור מהעול הגדול והקשה הזה. לא עולה בדעתי שאני מציע הצעה בשביל כלל ישראל כולו. כמובן, כשאני אומר פשוט בסוגיה אני חושב שהוא נכון, אבל אני מבין שהעולם בנוי מאנשים שיש להם דרכים שונות למחשבה.

לצורך הענין, כשהחזו"א בא לכבד את האמרי חיים מויז'ניץ, לכבד את חסידות ויז'ניץ, הוא לא קיבל את הדרך הזו. אם היו שואלים אותו האם לחנך כמו בויז'ניץ, אני מניח שהוא היה אומר לא. אבל הוא הבין שיש מקום בעולם לאנשים כאלו וכאלו.

לי אישית נוח וטוב שהמערכת הכללית של עולם התורה בנויה ויציבה בדרך ההיא. בריא לי. אני נהנה ושמח מהיציבות של עולם התורה שנשענת על המסגרת הזאת.

במשך שנים ארוכות ישבתי לבדי ולמדתי. חשבתי וכתבתי ועסקתי עם בודדים, ועיקר עיסוקי היה עם מה שנקרא נוער נושר. אח"כ במשך תקופה עסקתי עם יהודים חילוניים שחזרו בתשובה. בכל המצבים, היה ברור לגמרי שאין לי מה לעשות עם עולם התורה עצמו.

אבל ההשגחה העליונה רצתה אחרת. איש לא תכנן את זה, איש לא התכוון לזה. זה התחיל מזה שמו"ר רבי משה שפירא קרא לי וביקש שאבוא ללמד בישיבה לבעלי תשובה "פתחי עולם". היה ברור שזו ישיבה לבעלי תשובה ולכן זה בסדר וסביר שאני יכול ללמד שם. לאט לאט התברר שישיבת פתחי עולם הפכה להיות למקום שמגיעים לשם הרבה בחורי ישיבות לשמוע את השיעורים שלי. יום אחד באתי לר' משה ואמרתי לו שחלה טעות בתכנית - אנחנו דברנו על עבודה עם בעלי תשובה והתברר שהרבה בחורי ישיבה באים. אמר לי ר' משה, תדע לך שזו היתה המטרה האמיתית שלשמה אירע הדבר!

שיהיה ברור, ר' משה לא היה אדם שחשב כמוני, ר' משה מוכר בעולם והרבה תורה קבלתי ממנו אבל הוא מייצג דרך חשיבה שונה לגמרי, ובכל זאת, ר' משה אמר לי, תדע לך יש בעולם שלנו אחוז מסויים, [הוא דיבר על מספרים, אני לא אזכיר כאן מספרים] יש אחוז מסויים שצריך את המהלך הזה, וזה צריך להיות קיים. אל תצפה להסכמה מאף אחד. אתה צריך להיות בצד. אלו היו דברי ר' משה. הדברים האלה פשוטים לי, ואני חושב שהם לגמרי נכונים.

אני חושב שאם ר' דוד כהן היה מסתכל על הדבר בצורה כזו, אילו היה יודע את התמונה כמות שהיא, לא היה כועס. המציאות היא שהתורה שרבותינו גדולי ראשי הישיבות מלמדים, היא עומדת במרכז של עם ישראל.

[מה יהיה כשיבוא משיח, איזה תורה הוא ילמד? כל אחד יחשוב את המחשבות שלו בענין הזה. מה שברור שהמשיח לא ישאל לא אותי ולא את ר' דוד כהן. הוא יעשה את האמת כמות שהיא, וזה לא רלוונטי עבורנו להחליט מה המשיח יעשה.]

אני רוצה לומר באופן ברור מאד, מה שמפריע לי בזה שר' דוד כהן מדבר נגדי – החשש העיקרי הוא – שזה עלול לגרום לנו, לי ולחלק מתלמידי, ללכת הצידה. להרגיש שאנו לא שייכים לגמרי לעולם התורה. זה הנזק הגדול והחמור שעלול לקרות. יש עולם תורה גדול ומשמעותי, שיהיה חייב, ולא תהיה לו ברירה, וגם לנו לא תהיה ברירה, וכולנו נשאר ביחד. זה פשוט אצלי.

כשהבלגן הגדול התחיל לפני כמה חדשים, כתבתי מכתב לראש ישיבת סלבודקא, הגאון רבי משה הלל הירש, שאני לא אפעל בניגוד להוראת גדולי ישראל, לא כי אני מפחד ממישהו, אלא כי אני חושב שיש הנהגה לציבור, וזו הנהגה שמחייבת. כתבתי את זה במפורש, וידוע לי שגם ר' דוד כהן ג"כ קיבל את המכתב הזה. אני אומר זאת כאן, אם אקבל הוראה מחכמי ישראל המפורסמים, לא לדבר עם אף אחד, או לא לדבר על נושאים מסויימים, אני דבר פי מלך אשמור. אני חושב שזה נכון. ההוראה שלהם מחייבת. המסקנא שלהם אחרי כל הדיונים הייתה: לא לתת לי שום הוראה. במילים אחרות זו הוראה להמשיך.

בשעתו היה לי ועד בגבעת מרדכי לקבוצת בחורים מחברון. מי שטרח בהקמת הוועד הזה היה ר' משה שפירא בעצמו. הוא פנה וטרח לדבר עם בחורים שהוא הכיר, כדי שהוועד הזה יתייסד. ר' משה אמר, **בשולי** גבעת מרדכי זה צריך להיות. הפסקתי את הוועד משום שר' דוד כהן התנגד. היה פשוט לי שבגבעה, בבית שלו, אין הצדקה שאני אדבר בניגוד לדעתו.

אני רוצה להדגיש שיש בעולם שני סוגי מבט איך להתיחס לתורה כולה, איך להתיחס לחיים. ולשני הצדדים הללו, לשני הקוים הללו יש מקום בעולם.

אינני חושב שעולם התורה יכול להתקיים מבלעדי המהלך של עולם הישיבות העיקרי. ואני ג"כ לא חושב שעולם התורה יכול להתקיים בלעדי. הנושא איננו אני. יש ציבור שצריך קול אחר, ואם לא אני אדבר, יהיו אחרים.

כדאי להביא בחשבון שאם לא אני, אם יצליחו להוריד אותי, יבואו אחרים, ולא דוקא טובים יותר. יהיו כאלו שתהיה להם הרבה פחות מחויבות לעולם התורה ממני. העיקרון הוא שיש שני סוגי אנשים, והם צריכים גישות אחרות לתורה.

יש יצר הרע ששואל מי יותר טוב ומי פחות טוב. אני מכיר מעצמי את היצר הזה, ואני מניח שגם לר' דוד כהן יש אותו. אבל לא זו השאלה החשובה. החשוב הוא שיש אנשים שונים בעולם. ואנשים שונים, צורכים דרכים שונות בתורה ובעבודת ה'. זאת המציאות. מי שחושב אחרת, זה לא ויכוח בתורה, או בהשקפה. זהו ויכוח בהכרת המציאות!

יש מסות של אנשים, וציבורים רחבים מאד, עם אנשים גדולים מאד, שהדרך הבטוחה והיציבה שלהם, היא הדרך של עולם הישיבות שר' דוד כהן מייצג. זוהי דרך חשובה ונחוצה. אין לי מטרה, רצון ומחשבה

לנגוע בזה. כסדר קורה שאנשים באים לשמוע אותי, ועוזבים אחרי שיעור אחד, וזה טוב, כי זה לא מתאים להם. אשרינו ומה טוב חלקינו שעולם התורה מלא בתלמידי חכמים שעמלים בתורה ומחזיקים את עולם התורה.

אבל לא לי צריך לספר מה עוד יש בישיבת חברון. יש גם כאלה שזקוקים לדברים אחרים. האם משהוא רוצה שכשהם מתקשרים אלי, אתן להם את המספר טלפון של ר' דוד כהן? הם צריכים ותלויים בזה שיתנו להם תורה אחרת. אפשר לשאול האם זה בגלל חסרונות שלהם, או בגלל מעלות שלהם. הייתי במקום שאחד אמר שספר מורה הנבוכים נכתב עבור נבוכים, וכך כתוב במפורש ברמב"ם. אמרתי לו שיקח בחשבון שהרמב"ם ראה במילה 'נבוכים' מילת שבח ולא מילת גנאי. אפשר להתוכח על זה, ולראות בזה גנאי. אבל מה שברור הוא שא"א לקחת את כל המין האנושי ליחידה אחת.

יש אנשים שונים שמטרידות אותם שאלות שונות. לפעמים אלו שאלות לא מילוליות. אין להם מילים לשאלות שלהם, יש להם תחושה כוללת שהמערכת זרה להם והם לא מחוברים אליה. צריך למצוא מילים לשאלות שלהם. ולמצוא דרך איך לתקשר עם המציאות הפנימית שלהם. זוהי עבודה שר' דוד כהן סובר בצדק שאיננה מוטלת עליו. ישיבת חברון, כנראה, איננה מסוגלת לתת לבחורים האלה את מזונם. אבל האם זה אומר שהם אמורים להרגיש לא נוח בזה שהם צריכים דברים אחרים? זה נראה לי לא נכון. אותי למדו רבותי, טבעו של עולם שאנשים - מציאות החיים שלהם מביאה אותם לשאלות אחרות, מביאה אותם להרגלי חשיבה שונים. והתורה, תורת משה אמת, אמורה להשיב להם ולהתחבר לחיים שלהם, ולהיות מזון אמיתי לחיים שלהם. זה מה שאנו עושים בלימוד תורה שבכתב, תורה שבעל פה, הלכה ואגדה.

הטיעון שאני עוסק במקרא בלי חז"ל, פשוט איננו נכון. זהו לא תיאור נכון של המציאות. מי שיושב כאן בביהמ"ד יודע שאנו לומדים חז"ל כסדר, ומשתדלים להעמיק בדבריהם. להיפך, אותם שמתנגדים אלי, כשהם יגיעו למאמר חז"ל קצת שונה מהמורגל, הם יגידו "אנו לא מבינים". אם דברי חז"ל מתפרשים עם הזרם הפשוט, הסביר של החיים, הם שמחים, אבל כל בעיה שנוצרת, הם הרי מדלגים על זה, או קוראים מהר יותר.

כדי שהדברים יהיו ברורים, אני רוצה לנסח שלשה עקרונות כלליים של דברי. **עקרון אחד**, יש מקום לאותם אנשים שהנפש שלהם זועקת, הם רוצים להתחבר לדברים יותר, ולהבין אותם נכון. יש להם מקום וצידוק לעשות את זה.

עקרון שני, אנחנו לא באים לטעון שזוהי הדרך הסלולה לכל בני הישיבות.

עקרון שלישי, אותם אחוזים בודדים שאנו מדברים עליהם, איננו לוקחים אותם למקום אחר. המטרה שלנו להשאיר בתוך עולם התורה, להשאיר דברים באותו עולם תורה שר' דוד כהן יוצר אותו, ובזכות עמל התורה שלו אנו קיימים.

אלו הם שלשת הטענות שאני אומר. לנו, בבית המדרש שלנו, חשוב מאד לדעת אותם. אנו לא מעוניינים ליצור משהו אחר. "אין אני תחילת הקדושה". בתי המדרשות שר' דוד כהן למד בהם, גם אנו למדנו בהם. כל אחד מבין שהסברות שיש בחידושי רבנו חיים הלוי, אינם בדיוק הסברות שיש

בספר פני יהושע, והבנות שמופיעות במאמרי ר' יצחק הוטנר הן סגנון חדש שלא היו בעבר. זוהי דרכה של תורה.

כל אחד שפותח ספרים בהלכה, באגדה, במחשבה, רואה שלכל דור, לכל תקופה, לכל עולם יש את השפה שלו. הטענה שמישהו מחדש כאן דברים חדשים - התשובה היא, בהחלט שכן. יש לנו קול חדש. אנו חיים במציאות חדשה, ויש לנו שאלות שלא הטרידו לפני עשרים שנה. אלו הן שאלות שמטרידות אותנו, ואנו משתדלים לענות עליהם באופן שיחבר אותנו לתוך עולם התורה, לתוך עולם של קדושה, של אמונה. לאותו עולם של מסורת שקבלנו מרבותינו.

אני מקווה שכשתגיע תחיית המתים, או כשחלילה אגיע אני לעולם האמת, אפגוש את רבותיי, ואת רבותיהם של רבותיי, הם יסתכלו עלי ויכירו אותי. הם יגידו 'אתה שייך אלינו לגמרי'. ומי שמבין שר' חיים הלוי לא סותר את הגר"א, והגר"א לא סותר דרכו של הרמב"ן - למרות שאלו דרכי מחשבה שונות לגמרי - מבין שכך התורה נראית.

לפני שנים רבות מישהו רצה לצאת במאבק נגד מו"ר ר' לייב מינצברג הייתי אצל ת"ח חשוב מאד, ד' יאריך ימיו. הוא הוציא מהארון שלו ספר חידושי מרן רי"ז הלוי על התורה, ושאל אותי האם ר' לייב מדבר אותם דיבורים כמו בספר הזה. בתחילה לא ידעתי מה לומר. אבל ברגע השני התעשתתי והוצאתי מהארון שלו ספר מכתב מאליהו, והצמדתי לספר חידושי מרן רי"ז הלוי, ושאלתי האם שניהם מדברים אותו דבר? הוא שתק לרגע והודה: נכון, אתה צודק. לא חשבתי על זה ככה. יש לעם ישראל דרכים רבות להבין את התורה. מי שלא מבין את הדבר הזה איננו יודע איך התורה נראית.

היה יהודי אחד, ת"ח חשוב, שכעס עלי מאד. נדפסה חוברת שיעורים שלי שנאמרו בישיבת פתחי עולם על חג השבועות. הבאתי את דברי הריב"ש בתשובות, שאומר שחג השבועות הוא באמת חג הקציר, והטעם שמזכירים בתפילה 'זמן מתן תורתנו', משום שזה יוצא באותו זמן. בשיעור אמרתי שהדברים מאד קשים לקבלם, משום שכל הראשונים כתבו אחרת, וייסדו את חג השבועות על מתן תורה. ואותו ת"ח כועס, איך אני מוחק ריב"ש בטענה שהראשונים אומרים אחרת? הרי הריב"ש ג"כ מכיר את דברי הראשונים. אני רוצה לשאול, האם בישיבה שלו הוא דופק בישיבה בחג השבועות, ומכריז שחג מתן תורה הוא הס מלהזכיר, חג הקציר מגיע? ברור שלא. האמת היא שהוא מתכוון לטעון נגדי על עצם זה שאני מזכיר את הריב"ש. מפריע לו שאני מקיים דיון בדבריו. מפריע לו דיון אמיתי בשאלה על המשמעות של חג השבועות. אני מבין שזה מפחיד, אני מבין שזה לא מתאים לכולם.

השאלה האם יש לדרך שלי זכות קיום, אני טוען שכן. אני טוען שעם ישראל כולו צריך שיהיה דבר כזה בצד. זהו המסר שלנו, אנו לא באים לקחת מקומו של אף אחד, אנו לא באים לשנות את המציאות, אנו באים לענות תשובה לאותם אנשים שקשה להם ונמצאים במצוקה ורוצים תשובה לשאלות כאלה. זה מה שאנו רוצים לעשות, וזה מה שהקב"ה נתן לנו את הזכות ואת הכח לעשות. המטרה שלנו שהאנשים האלה יוכלו להיות גם חלק מאותו עולם תורה גדול שר' דוד כהן בונה. אנו רוצים לחסות בצילו של ר' דוד, ובצילם של כל רבותינו ראשי הישיבות. לא נולדנו היום, ולמדנו אותנו שיש מקום למחשבה.

אני רוצה לומר משפט אחד חריף, לא תהיה ברירה לאף אחד – כולנו, גם אנחנו וגם ר' דוד, נצטרך לחיות ביחד ולהכיר בעובדה שעולם התורה עד ביאת גואל צדק מורכב מיותר מדרך אחת. עד כאן המסר הכללי.

המסר המעשי הוא, אנו קוראים את הקריאה הגדולה הזו באופן מאד חזק. עמל התורה פירושו ללמוד תורה עם כל הרצינות, חלק גדול מהאנשים שבאים לשמוע אותי, באים לשיעורים באגדה ובתושב"כ. זה אולי יותר מעניין אותם, אמנם עיקר המסר שלי הוא לאו דוקא באגדה ובמחשבה אלא המסר שלי האמיתי הוא ללמוד את התורה כולה. כל דבר שכתוב בש"ס חייבים להשתדל להבין אותו. אין סיבה עקרונית ומהותית שאני לא אבין את דברי חז"ל. בטוח שיש דברים קשים ועמוקים בחז"ל שאני לא אבין אותם. אבל בטוח שאני צריך להשתדל ולנסות להבין, ויתכן שאצליח. אין לנו צד שאנחנו חכמים יותר מחז"ל ושאלנו מבינים את התורה יותר מהם. אבל יש לנו צד אמיתי שאנו צריכים לעמול היטב ולחשוב לנסות איך אנחנו יכולים להבין את חז"ל. זה מה שאנו עושים כל הזמן בשיעורים בגמרא ובשיעורים אחרים. אנו שואלים ברצינות מה עבר לחז"ל בראש, כשהם אמרו את מה שאמרו. בכל מה שלומדים צריך תמיד לשאול שאלה אחת: 'מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם'. אנחנו מוכנים לחכות הרבה זמן לתשובה. מי שאין לו סבלנות לחיות בלי תשובה, כי חסר לו באמונה, מפסיד את האפשרות להבין הבנה אמיתית. מור הרב זילברמן אמר לי שהסגולה שלו היא שיש לו ארגז גדול מתחת השולחן לשים שם את כל השאלות שלו. במילים אחרות לא בוער לענות תשובה עכשיו, ואפשר לקוות שבמשך הזמן נגיע לתשובה טובה יותר.

יש אנשים שהלב שלהם חלש, שיעשו הם מה שהם רוצים, ומה שטוב להם בעבודת ד'. מה שאנו עושים זהו עמל התורה אמיתי. דבר שני,

מאד חשוב לנו להבין אנו לא מקימים עולם תורה חדש. באופן עקרוני, אנו עושים מה שעשה ר' חיים, ר' שמעון והחזו"א בסוגיות, ומה שעשו הבן איש חי והלשם בקבלה למי שמכיר אותם. התורה כולה היא שלנו, תושב"כ, תושבע"פ, הלכה ואגדה וסתרי תורה. כל מה שנמצא בתורה אנו לומדים במגמה שדברי תורה יהיו בהירים, מובנים ומתחברים אלינו. אנו רוצים שכל זה יהיה חלק מאותו עולם תורה גדול, ואני אומר לכם שזה יהיה. זה דורש מאיתנו לבחון היטב באיזו שפה אנו משתמשים, באלו מילים אנו בוחרים. לפעמים יש שפה בוטה מדי, שעלולה לגרום לנו בעצמנו להתרחק מהקדושה.

הגר"א בסוף הספד"צ אומר, ששורש הסט"א מתחיל מזה שהקב"ה ברא בעולם מקטרגים. יש להם תפקיד חיובי, למצוא חסרונות ולבקרים. אבל לפעמים הם מבקרים כ"כ חזק, ומכח עוצמת הצעקה הם יוצאים החוצה מהקדושה והופכים להיות לסט"א.

כשמשוהו לא מוצא חן בעינינו, ויש לנו קושיה, אנו צריכים לבחון היטב את השפה שלנו. עולם התורה כולו קדושה. שיהיה לנו ברור, בלי עולם התורה הגדול והקדוש לא היה ולא יהיה לנו קיום. אנו צריכים להזהר במחשבה ובדיבור. כשאנו מבטאים את הכאב והקושיה היא צריכה להיות בצורה של מאמץ של בני אדם להדבק בה', באמת ובאהבת הבריות. אם כשמדברים בלימוד נפלט מהפה ביטוי של 'איזה קושיה טפשית', צריך לעשות תשובה על זה. כולנו עסוקים במאמץ איך להידבק בקב"ה, באמת, מתוך אהבת הבריות.

המפעל האלוקי הגדול תלוי בכולנו. הרב זילברמן היה אומר תמיד שחובתנו לגדול על ברכי תלמידי חכמים. ללמוד להכיל שאנשים שואלים שאלות אחרות, וכמו שאנו רוצים שהם יכילו אותנו כך אנחנו צריכים להכיל אותם.

מי שלועג לאחרים אין לו זכות לכעוס על אלו שלועגים עליו. התיקון יהיה לא שאחד מאיתנו ינצח, אלא שיהיה מקום באמת, מקום יש בראש לשתי תפילין. יש מקום לכמה מהלכים בתורה. זוהי המציאות, וכולנו צריכים ללמוד את השפה הזו, ולהקשיב היטב גם למי שמדבר בשפה שקשה לנו לקליטה. תקשיב היטב למה שהם רצו לומר. תמיד טוב שנדע, אנשים אמיתיים ביטאו במילים אלו את האמת הגדולה שלהם. תקשיב טוב למה שהם אומרים, בפירוש יתכן שתחכים. אבל אם אתה לא מסוגל להבין אותם בכלל, תשאיר את זה בצד, ובכל אופן, אל תדליק אש. להזהר מאד בכבוד הבריות ובכבוד התורה.

והדבר הכי חשוב, אין אדם שיכול להיות לבד. אין אדם שיכול להקים כלל ישראל חדש. זה לא עובד. וצריך להזהר בדבר הזה יותר מבתי מדרש אחרים, כי אנחנו נותנים לעצמינו ולאחרים פתחון פה לשאול ולחשוב ולהבין. אנחנו מחוייבים לאותה כנסת ישראל שהקב"ה יצר אותה, וההמשך שלה מגיע עד אלינו. אני לא שולל שיש היום יותר מקבוצה אחת שנקראת כלל ישראל. יש יהדות חסידית. יש עוד קבוצות של יהודים שלהם יש זכות קיום. אבל מי שרוצה להקים משהו חדש, עצתי לו, "זה לא כדאי". אני מדבר על זה שנים ארוכות. שאלו אותי על זה כמה וכמה פעמים, אולי נקים קהילה של פתחי עולם? אני נגד! אני בעד שאנשים מכאן ישמעו את ר' דוד כהן חשוב לי שאנשים שומעים אותי ושומעים אחרים, ויוצרים צירופים חדשים. אני לא רוצה להציע סלט חדש אלא להציע עוד תבלין לסלט. כשתדקדקו היטב יש כאן משהו מאד עמוק. אני בטוח שאם ר' דוד כהן היה שומע אותי נכון, הוא היה מרוצה מזה. אני משוכנע בזה.

לדוגמא שני רבתי, הרב זילברמן ור' משה, נהגו בצורה שונה לגמרי בחיים שלהם. הרב זילברמן הקים קהילה ור' משה לא הקים קהילה. התוצאה של הקהילה של הרב זילברמן שהיא הולכת בדרכו, אבל היא כמעט ולא מקבלת מכל עולם התורה שקיים מבחון. מאידך המסרים של הרב זילברמן נמצאים שם באופן הכי שלם. ר' משה הצליח במשך עשרות שנים שהוא עבד, ור' משה עבד בתנאים אחרים לגמרי מאלו שאני עובד בהם. היום יש מכשיר הקלטה לכל שיעור, [פעם חשבתי לומר לא להקליט, אבל אחד העיר לי שאם אומר לא להקליט, יהיו מיד עשרה מכשירי הקלטה]. ר' משה דיבר בחדרים סגורים, חוץ משיעור אחד שבועי בליל שישי, ובמשך עשרות שנים הצליח לעשות חריש עמוק בכל עולם התורה. לא כולם תלמידים שלו, אבל רבים מאד השופעו מדרך חשיבתו. אני חושב שזו הדרך הנכונה עבורי. אין לי סלט חדש לייצר.

אינני רוצה שישמעו אותי במקום לשמוע אחרים. לא זו המטרה. המטרה שלי היא להיות קול לאותם אנשים שיש להם שאלות פנימיות, לא שאלות וקושיות באמונה. אלא שאלות בהבנה איך התורה תתחבר לליבם? איך יוצרים חיי תורה בעולם שאנו חיים בו? וזה הכל.

כל היתר הוא לא נחוץ, רוב השנים דאגנו שיהיה כאן בביהמ"ד שלנו אנשים אחרים עם דעות אחרות לגמרי. זה טוב לדעת ולהבין להיות שייך לאותו עולם התורה. ואני אומר לכם, בסופו של דבר זו הדרך

שתצליח. עולם התורה יקבל אותנו, ויחיה בשלום עם הדבר הזה, אם נעמוד בתנאים האלה. אנו לא באים להוריד את ראשי הישיבות מכסאם, חלילה. אנו לא באים לבנות מערכת חדשה. אנחנו שייכים לגמרי לעולם התורה ויש לנו קול אחד שגם הוא צריך להשמע. זה המסר שלנו. אני חושב שהדברים די ברורים. אם יש מישהו שחושב שיש נקודה שלא התייחסתי אליה, הייתי רוצה לשמוע שאלות.

ש"ת

ש. האם נקודת הויכוח היא אם אפשר לדון בכל נושא או לא?

ת. גם אני מודה שלא כל נושא אפשר לדון בו. השאלה כמה יש מקום לאינטואיציה האנושית בתוך התורה. האם העובדה שדבר נראה לך לא מובן ומוזר, זהו נתון שיש להתחשב בו. האם קושיות ותמיהות הם רק שבמקור"א כתוב אחרת. הם חיים באופן כזה שנותנים פחות משקל לאינטואיציה האנושית, ועיקר המשקל בעיסוק הבנת דברי תורה הוא מתוך המקורות הכתובים. אני יודע שאני מספק תשובה לאנשים מסויימים שזקוקים לזה, ואני יודע שאנשים רבים ביותר השיגו והשיח שלנו לא נחוץ להם. אין זה מענייננו לדון מהו הטעם והמניעים שלהם.

ש. האם יש כאלה שלא מתאים להם השיח בביהמ"ד כאן?

ת. זו שאלה שמטרידה אותי מאד מאד, ואשמח מאד אם מישהו יתן לי מכשיר כזה שיעמוד בכניסה לביהמ"ד ויאמר מי מתאים ומי לא מתאים. הניסיון מלמד שבדרך כלל אלה שלא מתאים להם לא נמצאים פה. בכל שיעור שלי יש כאלו שבאים פעם פעמיים, ויותר לא חזרו. כנראה מי שהדברים אינם מחזקים אותו, אינו חוזר.

אינני חושב שמה שאנחנו עושים בפירוש התורה שבכתב איננו שונה מהותית ממה שעשו רבותינו הראשונים, ובראשם הרמב"ן, וכך גם הנצי"ב בדור האחרון. יכול מישהו להגיד שהרמב"ן זה רמב"ן, ואנחנו לא שייכים אליו, ואסור לנו לעשות את מה שהוא עושה. מישהו יכול לצטט שהבית הלוי לא אהב את מה שהנצי"ב עושה. אבל חלילה לטעון שאין לנו זכות ללכת עם הנצי"ב.

בתגובה לשאלה

ת. יש עולם תורה גדול ויציב, ואני מאמין באותה גישה שמרנית של עולם התורה. ככה אני חי, גדלתי לתוך זה, וזה חלק מחיי. ר' דוד כהן לא מייצג את דעתו האישית. הוא לא מדבר, חלילה שטויות. משהו אמיתי מפריע לו. אני מבין ומכבד את זה. אם הייתי חושב שאני מפריע לעולם הישיבות לפעול, הייתי הולך הביתה בכאב, אבל בלי היסוסים.

אני נמצא כאן בשביל אנשים שצריכים עוד עומק בשביל להתחבר להשי"ת ולתורה, ולא רק בשביל להישאר מאמינים או חרדיים. אלא בשביל להיות עובדי ה' בחסידות ובקדושה.

אני מאמין שהקב"ה בחר להקים עם, ויש דבר כזה שנקרא כלל ישראל, וכלל ישראל היום הוא ציבור הנאמנים לתורה, ולציבור הזה יש הנהגה. אני בכל אופן לא מהמנהיגים של עם ישראל, והמנהיגים הם שמקבלים החלטות. זה מחייב אותי כלפי שמיא, ברור לי הקב"ה לא רוצה שאפעל בניגוד להנהגה. מי

שמורד בהנהגה הציבורית אין לו זכות קיום. הסמכות בידיהם שלהם, כמו בי"ד שמחליט שעושים כדבריו, אפילו אם היחיד חושב שהם טועים.

כתבתי לגדולי ישראל במכתב שמעיקרי אמונתי שאני חייב לשמוע לחכמי ישראל. הם לא חייבים לשאול אותי שום שאלה, אבל אם ירצו לשמוע את דעתי, אני אומר להם שגם מנקודת המבט שלהם, טוב שאשאר על משמרתי.

והאמת והשלום אהבו.